

Вигівська А. О.
студентка 32 групи
ННІ педагогіки,
наук. керівник:
доц. Клименюк Ю. М.

Компетентнісний підхід до навчання математики молодших школярів.

Сучасне суспільство вимагає виховання самостійних, ініціативних, відповідальних громадян, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Виконання цих завдань потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей людини, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватися в житті суспільства. Саме ці пріоритети лежать в основі реформування сучасної загальноосвітньої школи, головне завдання якої - підготувати компетентну особистість, здатну знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих, а в майбутньому і професійних ситуаціях.

Мета статті: визначення шляхів реалізації компетентнісного підходу в навчанні, формування і розвитку ключових компетенцій особистості.

Проблема формування ключових, загально предметних та предметних компетентностей учнів завжди була у центрі уваги українських науковців – Т. Байбери, Н. Бібік, О.Біди, С.Бондар, М. Вашуленка, І. Гудзик, Л.Коваль, О. Локшиної, О. Онопрієнко, О. Овчарук, О. Пометун, К. Пономарьової, О.Савченко, С. Трубаچهвої та ін. Вченими визначено зміст основних дефініцій «компетентність» та «компетенція», здійснено порівняльну характеристику ключових компетентностей в європейських освітніх системах та розглянуто методичні аспекти формування в молодших школярів компетентностей та компетенцій.

У процесі оновлення змісту початкової освіти, запровадження в ній компетентнісного підходу відбувається перебудова методів навчання на принципах гуманізації та демократизації, спрямування їх на особистісний розвиток молодших школярів, формування в них основних життєвих компетентностей.

Для успішного формування компетентностей навчально-виховний процес має бути цілісним творчим процесом.

А це означає:

- на кожному уроці має домінувати в часі ситуація розмірковування – ситуація пошуку, допитливості, сумніву;
- основне завдання вчителя під час навчання - реалізація на кожному уроці системи цільових орієнтирів навчання: освітніх, розвивальних, виховних, соціальних;
- опрацювання кожної навчальної теми – вивчення поняття та його властивостей;
- впровадження на уроках математики, української мови, природознавства тощо системи комбінованих завдань та завдань з логічним навантаженням;
- застосування інтерактивних та інших особистісно-зорієнтованих методів навчання [1, с.20].

Вивчення математики у школі сприяє розвитку пізнавальних здібностей молодших школярів – пам'яті, логічного і творчого мислення, уяви, математичного мовлення, формування у них загально-предметних (ключових) та спеціальних (математичних) компетентностей, до яких належать уміння виконувати усні та письмові обчислення, розв'язувати задачі, працювати із геометричним матеріалом, проводити самоаналіз та робити самооцінку.

Математична компетентність – це здатність учня створювати математичні моделі процесів навчальної діяльності, застосовувати досвід математичної діяльності для розв'язування навчально – пізнавальних і практичних задач. Вона включає здатність та бажання учнів використовувати математичні способи мислення та викладу (формули, моделі, конструкції, схеми, графіки) необхідних для самореалізації особистості у швидкозмінному світі.

Існують складові математичної компетентності – це обчислювальна, інформаційно-графічна, логічна, геометрична [2, с.3].

Однією із важливих математичних компетентностей є уміння розв'язувати задачі. Математичні задачі є моделями життєвих ситуацій, що виникають у довкіллі, які можна розв'язати математичними засобами, їх формулювання математичною мовою та розв'язування, використовуючи математичні знання, методи та способи. Формуючи їх молодші школярі вчаться на основі математичних знань певним чином діяти у ситуаціях, що виникають у повсякденному житті. Тому у Державному стандарті початкової загальної освіти в Україні наголошується на формуванні у молодших школярів умінь розв'язувати задачі. На уроках математики вчителі початкових класів мають практикувати складання задач різних типів за коротким записом, схемою, блочною системою, розв'язання задач, які передбачають розвиток креативного та логічного мислення. Така робота проводиться поступово та систематично починаючи із 1 класу: від простих задач на знайомі дітям життєві ситуації до складних та ускладнених, що вимагають виконання самостійного аналізу та синтезу, та задач із логічним навантаженням.

У роботі над задачами в 1 – 4 класах використовуються різні форми організації їх розв'язування: колективна робота - на перших етапах роботи над задачами нового типу, напівсамостійну та індивідуальну – з використанням диференційованих завдань [5, с.36]. Така послідовність роботи над задачами дає учителю чітке уявлення про рівень сформованості умінь учнів класу в цілому і кожного учня окремо.

Діяльність учнів під час засвоєння змісту задачі організовується за допомогою таких вказівок: «Прочитай...», «Розкажи...», «Що відомо...?», «Що покаже...?». Така робота допомагає зрости самостійності учнів при ознайомленні з текстом задачі, бо саме вироблення вмінь учнів самостійно працювати над задачею відноситься до логічної складової математичної компетентності [4, с.16].

З метою розвитку логічного та креативного мислення учнів на уроці використовуються задачі з логічним навантаженням. В залежності від типу уроку такі задачі пропонуються дітям на різних етапах уроку, а саме: на початку уроку – усна лічба, хвилинка – веселинка, хвилинка – ерудита, під час закріплення матеріалу – така форма, як «розумова розминка», а в кінці уроку – задачі з логічним навантаженням геометричного змісту. Усі ці види роботи на уроці урізноманітнюють навчальний матеріал, зацікавлюють дітей до навчання та сприяють розвитку уваги, пам'яті, різних видів мислення, а саме готують учнів до сприйняття різних життєвих ситуацій та вирішення проблем.

Під час роботи із задачами ефективними є використання опор та схем, пам'яток, які дають змогу учителю за короткий час організувати роботу, нагадати учням деякі правила, алгоритм дій тощо.

При визначенні довжини об'єктів, площі геометричних фігур, зображенні геометричних фігур, поділу геометричних фігур на частини, а головне при розв'язанні завдань геометричного змісту з логічним навантаженням, учитель розвиває у дітей просторову уяву та конструктивні уміння і навички. Процес формування умінь і навичок може бути набагато результативнішим, якщо навчання організоване у співробітництві, яке ґрунтується на спільній діяльності вчителя та учнів. Саме таке навчання підносить інтелект дитини, зміцнює її віру у власні здібності, стимулює її активність, творчість, гідність і самосвідомість. Яким би не був урок за формою проведення, його організовують так, щоб забезпечити максимально можливу активність учнів з постійно діючим зворотним зв'язком. Цьому сприяє групова робота з використанням інтерактивних методів. Суть цих методів у тому, що навчання відбувається завдяки взаємодії тих, хто навчається. Групову роботу на уроках необхідно починати використовувати вже з 1 класу. Діти, працюючи разом, краще засвоюють навчальний матеріал. Вчитель у цей час виступає лише як керівник розумової діяльності учнів, спрямовує її, допомагає учням у вирішенні навчальних задач. Залучаючи учнів до діяльності, скеровуючи їх на пізнання світу і себе в ньому, педагог реалізує важливий принцип виховання: «Допоможи мені, щоб я зробив це сам».

З метою активізації учнів на уроках математики використовують гру та ігрові елементи. Ігри проводяться систематично та цілеспрямовано на кожному уроці, починаючи з елементарних ігрових ситуацій, поступово ускладнюючи й урізноманітнюючи їх по мірі

нагромадження в учнів знань, вироблення вмінь і навичок, розвитку логічного мислення, виховання кмітливості, самостійності, тобто таких якостей інтелектуальної сфери, які характеризують творчу особистість.

Сучасний урок, особливо в контексті компетентнісного підходу, змінює завдання оцінювальної діяльності як вчителя, так і учнів. Виникає потреба розвитку само оцінної діяльності учнів, яка передбачає побудову та аналіз відповідної особистої діяльності, міркування про якість роботи і про те, як її можна підвищити. Особливу увагу на уроках необхідно приділяти таким видам само оцінювання як самоперевірка, взаємоперевірка.

Оцінювати свою діяльність учень має за допомогою різних оцінювальних форм (балів, пелюстків, листочків, сніжинок, ялинок тощо) протягом уроку. Перевага такого підходу полягає в тому, що кожен отримує оцінку не за окремо виконане завдання біля дошки, а за всю роботу на уроці.

Такі підходи до оцінювання забезпечать учителю отримання повної та своєчасної інформації про вплив його діяльності на тих, для кого вона здійснюється. Фіксація учнем того, що відбувається з ним під час уроку, виступає для вчителя джерелом даних, спираючись на які він може коригувати свою діяльність.

Отже, можна сказати, що результати навчальної діяльності учнів на всіх етапах шкільної освіти не можуть обмежуватися знаннями, уміннями, навичками, метою навчання можуть бути сформовані компетентності, як цілісне особистісне утворення. Бо виховуючи особистість, здатну творчо засвоювати знання і застосовувати їх на практиці ми відродимо інтелектуальний потенціал країни.

Список використаних джерел та літератури.

1. Андреев О.Л. Компетентнісний парадигма в освіті: досвід філософсько-методологічного аналізу/ А.Л Андреев // Педагогіка. - 2005. - № 4, С.19-27.
2. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій освіті: теоретичні засади / Т. М. Байбара // Початкова школа. — 2010. - №8, С. 7-8.
3. Лебедев О.Е. «Компетентнісний підхід в освіті». [Текст] / О.Є Лебедев // Шкільні технології 2004. - № 5, С.3-12.
4. Пометун О. І. Теорія і практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн /О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : [б-ка з освітньої політики]; під заг. ред. О. В. Овчарук. - К.: К.І.С., 2004. С. 16-25.
5. Раков С. А. Математична освіта: компетентнісний підхід з використанням ІКТ: монографія / С. А. Раков. — Х.: Факт, 2005. С. 36-39.